

Ylioppilaskunnan tarkoitus on määritetty yliopistolaissa. Ylioppilaskunnan tarkoitukseen ja toimialaan kuuluvat ainakin seuraavat toiminnot:

1. opiskelijoiden edunvalvonta
2. yliopistohallintoon osallistuminen ja vaikuttaminen
3. opiskelijoiden sosiaalityö
a. toimeentulo
b. terveydenhuolto
c. asuminen
d. muu
4. kansalaiskasvatus
5. harrastus-, liikunta- ja kulttuuritoimi

Ylioppilaskunnalla on julkisia hallintotehtäviä. Perustuslain 124 §:n säännös julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaisille määrittelee, mitä on pidettävä ylioppilaskunnan julkisina hallintotehtävinä. Ylioppilaskunnan julkisia hallintotehtäviä ei toistaiseksi kuitenkaan ole riittävän täsmällisesti määritelty yliopistolaissa. Ylioppilaskunta käyttää julkista valtaa määrätessään jäsentensä jäsenmaksusta. Julkisen vallan käyttäminenä on myös pidettävä päätöstä, jolla muu yliopiston opiskelija kuin ylioppilaskuntaan automaattisesti yliopistolain perusteella kuuluva opiskelija hyväksytään ylioppilaskunnan jäseneksi, taikka jäsenyyttä hakeneen yliopiston opiskelijan jäsenhakemus hylätään. Ylioppilaskunnan muina julkisina hallintotehtävinä on pidettävä opiskelijaedustajien nimeämistä yliopiston hallintoelimiin, opiskelijoiden terveydenhuoltopalveluiden järjestämiseen osallistumista ja opintotukilautakunnan opiskelijaedustajien nimeämistä. Yleishallinto-oikeudellisten säädösten soveltaminen turvaa ylioppilaskunnan julkisten hallintotehtävien hoidossa oikeusturvaa ja hyvän hallinnon vaatimusten noudattamista.

Toimialaan liittyy läheisesti myös taloudellisen päätösvallan käyttäminen ja talouden liittyminen yhteisön toimialaan. Ylioppilaskuntaasetuksen 4 §:n mukaan ylioppilaskunnan tarkoituksen toteuttamiseen soveltuvasta toiminnasta aiheutuvat menot suoritetaan ylioppilaskunnan omaisuudesta ja toiminnasta saaduilla tuloilla sekä jäsenmaksuilla. Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota ylioppilaskunnan jäsenmaksutulojen käyttöön, ottaessaan lausunnossaan kannan siitä, että ylioppilas-

kunnan julkiset tehtävät on määriteltävä laissa, jotta voidaan tämän perusteella määrittää missä tarkoituksessa ylioppilaskunta voi toimia. Perustuslakivaliokunta liitti julkisten tehtävien määrittämisen pakkojäsenyyden ylläpitämiseen ja katsoi, että pakkojäsenyyteen kuuluu myös jäsenmaksuvelvollisuus. Tämä periaate tuotiin esiin myös perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä eriävässä mielipiteessä.

Ylioppilaskunnilla on pitkä perinne eri liiketoimintojen harjoittamisesta. Toimialaan liittyen on erityisesti otettava huomioon, että ylioppilaskunta-asetuksen säännös ylioppilaskunnan taloudesta (4 §) nimenomaisesti mahdollistaa ylioppilaskunnan varainhankinnan omaisuutensa kautta. Ylioppilaskunta-asetuksen säännös ja ylioppilaskuntien perinteet liiketoiminnan harjoittamisessa antanevat vapaampia toimintaraameja ylioppilaskunnan taloudelliseen toimintaan eli tulojen hankkimiseen kuin esim. kuntalaki antaa kunnille.

Ylioppilaskunnan jäsenyys perustuu pääosin automaattiseen, pakolliseen jäsenyyteen. Ylioppilaskunnan jäsenyydessä ei ole ristiriitaa perustuslaissa turvatus yhdistymisvapauden suojan kanssa. Suomen perustuslaki ja ihmisoikeussopimukset mahdollistavat julkisoikeudellisten yhteisöjen pakollisen jäsenyyden, vaikkakin pakolliseen jäsenyyteen tulee suhtautua pidättyvästi. Ylioppilaskunnan jäsenyys liittyy yliopiston opiskelija -statukseen. Ylioppilaskunnan jäsenenä ei voi olla henkilöä, joka ei ole yliopiston opiskelija.

Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan edeltäjänä pidettävä Kauppakorkeakoulun Oppilasyhdistys on aloittanut toimintansa vuonna 1911, jolloin kauppakorkeakoulussa opiskelevat opiskelijat irtaantuivat kauppaopisto-opiskelijoiden opiskelijayhdistyksestä Suomen Liikemies-ten Kauppaopiston Oppilaskunnan Yhdistyksestä. Kauppakorkeakoulun Oppilasyhdistyksen perustamiskokous pidettiin 7.10.1911. Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta perustettiin tämän oppilasyhdistyksen kokouksessa 14.4.1923, jolloin samalla oppilasyhdistys päätettiin lakkauttaa. Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta on säädöksissä ensim-

mäisen kerran tunnustettu valtioneuvoston 8.10.1931 vahvistamalla Kauppakorkeakoulun perussäännöllä. Ylioppilaskunnasta on annettu ensimmäinen oma asetus 29.11.1974 (Asetus Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnasta 880/1974). Yhdistysrekisteristä on poistettu aikaisemmin rekisteröitynä yhdistyksenä yhdistysrekisteriin merkitty Kauppakorkeakoulun Ylioppilaskunta (Rek.nro 17.445).

~~Ylioppilaskunnan fuusioimisesta ja lakkauttamisesta~~

Ylioppilaskunnan fuusioimisesta tai lakkauttamisesta ei ole erityisiä säädöksiä eikä asiasta ole varsinaista oikeuskäytäntöä tai oikeuskirjallisuudessa esitettyjä kantoja.

Eläinlääketieteellisen korkeakoulun ylioppilaskunta lakkautettiin 1.8.1995. Ylioppilaskunnan lakkauttaminen tapahtui 30.6.1995 annetulla ja 1.8.1995 voimaan tulleella asetuksella (Asetus eläinlääketieteellisen korkeakoulun ylioppilaskunnasta annetun asetuksen kumoamisesta 924/1995).

Svenska social- och kommunalhögskolan -nimisen korkeakoulun ylioppilaskunta lakkautettiin 1.8.1984. Ylioppilaskunnan lakkauttaminen tapahtui 27.7.1984 annetulla ja 1.8.1984 voimaan tulleella asetuksella (Asetus Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolan -nimisestä yksiköstä 556/1984).

Kummankin ylioppilaskunnan lakkauttamisen taustana oli, että ko. korkeakoulu [yliopisto] yhdistettiin Helsingin yliopistoon. Ylioppilaskunnat eivät olleet erityisen suuria eikä niillä kummallakaan ollut merkittävää omaisuutta. Käsitykseni mukaan opetusministeriössä ei ole erityisemmin harkittu ylioppilaskunnan lakkauttamiseen tai fuusioimiseen liittyviä oikeudellisia kysymyksiä. Ylioppilaskuntien jäsenet siirtyivät automaattisesti Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan jäseniksi ja kummankin ylioppilaskunnan varallisuus siirtyi Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan suostumuksella ns. tiedekuntajärjestöinä perustetuille rekisteröidyille yhdistyksille. Ylioppilaskunnan lakkauttamiseen ja fuusioimiseen liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä voisi ainakin tehdä vertailua kuntaliitok-

sien osalta. Tässä lausunnossa ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista käsitellä tätä enemmälti.

Ylioppilaskunnan omaisuuden säätiöimisestä

Kuten edellä olen todennut, ylioppilaskunnalla on itsehallinto-oikeus. Lisäksi käsitykseni mukaan ylioppilaskunta-asetus ja ylioppilaskuntien perinteet liiketoiminnan harjoittamisessa antanevat vapaampia toimintaraameja ylioppilaskunnan taloudelliseen toimintaan ja sen järjestelyihin kuin muun muassa kuntasektorilla olisi mahdollista. Ylioppilaskunnan mahdollisuus täysin vapaasti määrätä omaisuudestaan on mielestäni rajallisempi jäsenmaksuilla kerättyjen varojen osalta. Lisäksi ylioppilaskunnan luonne julkisoikeudellisena yhteisönä luo varauksia ja voi myös tuoda rajoitteita sille, että ylioppilaskunnan omaisuutta siirrettäisiin täysin ylioppilaskunnan ulkopuolelle, ainakin jos tämä ei tue ylioppilaskunnan tarkoitusta ja toimialaa.

Oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuudessa on pidetty mahdollisena, että julkisyhteisöt (kuten valtio ja kunnat) voivat perustaa yhtiöitä ja säätiöitä. Kuitenkin näissä on pääasiallisesti edellytetty että yhtiön tai säätiön toiminta tukee julkisyhteisön toimialaa. Lähtökohtaisesti siis on pidettävä mahdollisena, että ylioppilaskunta olisi mukana perustamassa ja omistamassa yhtiöitä ja myös säätiöiden perustamisessa ja hallinnossa. Tässä on kuitenkin otettava huomioon se, onko kyse ylioppilaskunnan omaisuudesta saatujen tulojen käytöstä vai jäsenmaksuilla kerätyistä varoista tai kenties lahjoituksina saaduista varoista ja näihin mahdollisesti liittyvistä lahjoittajan tekemistä käyttörajoituksista.

Ylioppilaskunnan julkisia hallintotehtäviä ei voi siirtää ylioppilaskunnan ulkopuolelle (säätiöön tai yhtiöön) ilman, että tämä siirto perustuisi lakiin. Tämä estää mahdollisuudet siirtää ylioppilaskunnan julkisoikeudelliseen luonteeseen kuuluvia ”ydintehtäviä” ja rajoittaa näiden hoitamiseksi tarpeellisen varallisuuden siirtämistä ylioppilaskunnan ulkopuolel-

le. Mahdolliseen säätiöittämiseen ei siis voida liittää ylioppilaskunnan julkisia hallintotehtäviä. Säätiö voitaneen kuitenkin perustaa muihin ylioppilaskunnan tarkoitukseen ja toimialaan liittyviin toimintoihin liittyen.

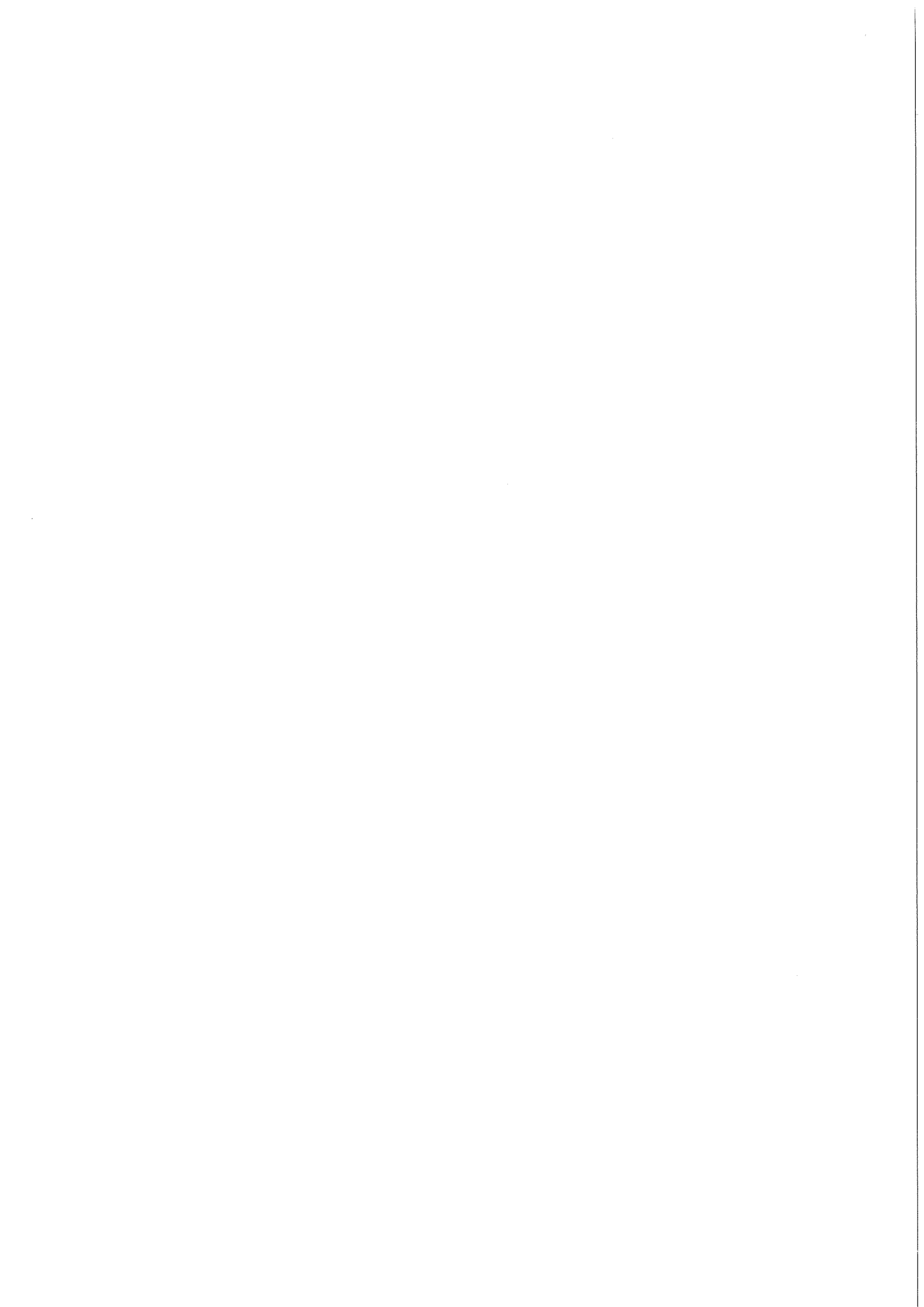
Johtopäätöksiä

Oikeudellisia rajoja ylioppilaskunnan omaisuuden säätiöittämisestä on vaikea esittää ja asiaan liittyy oikeudellista epävarmuutta. Riskinä on säätiöittämisen täytäntöönpanijan (=hallitus) mahdollinen vahingonkorvausvelvollisuus. Voidaan kuitenkin todeta, että ylioppilaskunnan omaisuutta voidaan periaatteessa säätiöittää. Oikeudellinen epävarmuus kasvaa mitä suurempaa osaa ylioppilaskunnan varallisuudesta oltaisiin siirtämässä tai säätiöittämässä ylioppilaskunnan ulkopuolelle. Ylioppilaskunnan koko varallisuuden siirtämistä ylioppilaskunnan ulkopuolelle en pidä mahdollisena.

KY:n osalta omaisuuden mahdollisessa säätiöittämisessä on otettava huomioon myös se, miten mahdollinen säätiöitettävä varallisuus on kertynyt ja liittyykö sen käyttöön rajoitteita (esimerkiksi lahjoittajien tai testamentin tekijöiden toimesta). Vastaavasti katsoisin, että nämä varallisuuden käyttöön asetetut mahdolliset rajoitteet olisivat voimassa vastaavasti, miten yleisesti lahjoitusvarallisuuden käyttörajoitukset jatkuvat omaisuuden siirtyessä oikeushenkilöltä toiselle. Mikäli KY:n nykyinen omaisuus joko kokonaan tai osaksi siirtyisi innovaatioyliopiston ylioppilaskunnalle, tulisivat nämä mahdolliset omaisuuden käyttöön liittyvät rajoitukset ottaa huomioon ja selvittää myös innovaatioyliopiston ylioppilaskunnan toiminnan osalta.

Helsingissä 18. lokakuuta 2007

Juha Viertola
Oikeustieteen lisensiaatti

Aalto-yliopiston ylioppilaskunta

Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta
Pääsihteeri
Kimmo Kääriä

KAUPPAKORKEAKOULUN YLIOPPILASKUNNAN OIKEUDELLISESTA ASEMASTA JA SEN MUUTOKSISTA**1. Taustaa**

Suomen ensimmäinen yliopisto perustettiin Turkuun vuonna 1640. Turun akatemian¹ perustamisasiakirja allekirjoitettiin 26.3.1640 Nyköpöngissä ja yliopiston vihkiäisjuhla järjestettiin 15.7.1640 Turussa.² Turun akatemiassa noudatettiin aluksi vuonna 1625 Upsalan yliopistolle annettuja erioikeuksia ja vuonna 1626 annettuja sääntöjä. Lukuun ottamatta lyhyttä ajanjaksoa 1660-luvulla, jolloin yliopistolla oli omat Pietari Brahen laatimat säännöt, Upsalan yliopistolle vuonna 1655 annettuja sääntöjä noudatettiin soveltuvin osin aina vuoteen 1828 asti. Vuonna 1827 annetun säädöksen mukaisesti Yliopisto siirrettiin Helsinkiin Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston nimellä. Yliopisto sai ensimmäiset omat sääntönsä tämän jälkeen vuonna 1828. Säännöt uudistettiin vuonna 1852.³

Nykyisten yliopistojen oikeudellisen asema on kehittynyt ja muuttunut eri tavoin. Helsingin yliopisto oli Suomen ainoa yliopisto (korkeakoulu) vuoteen 1908, jolloin Suomen Polyteknillinen opisto nimettiin Teknillinen korkeakouluksi. Nykyinen yliopistolaitos on kehittynyt ja laajentunut sekä valtion yliopistoista (korkeakouluista) että yksityisistä yliopistoista (korkeakouluista).⁴ Yliopistolaitoksen (korkeakoululaitoksen) kehittäminen ja kasvu aiheuttivat muutoksia myös yliopistojen (korkeakoulujen) oikeudelliseen asemaan. Aikaisemmin yksityisten ylläpitämät ja valtionavun turvin toimi-

¹ Klinge käyttää Ylioppilaskunnan (HYY) historiassa yliopistosta nimeä Turun akademia vuoteen 1828 asti, jolloin yliopisto siirrettiin Helsinkiin; ks. Klinge 1 1978.

² Perustamisesta laajemmin Klinge 1987, s. 13 - 107 ja Heikel 1940, s. 6 - 18.

³ Ståhlberg 1915, s. 679 - 681.

⁴ Merikoski 1954, s. 9 - 10 ja HE 263/1996, s. 3.

neet yliopistot (korkeakoulut) siirtyivät valtion omistukseen 1970-luvulla ja 1980-luvun alkupuolella. Tampereen ja Turun yliopistot sekä Helsingin kauppakorkeakoulu on valtiollistettu vuonna 1974, Svenska handelshögskolan vuonna 1975, Turun kauppakorkeakoulu ja Vaasan korkeakoulu (Vaasan yliopisto) vuonna 1977, Teatterikorkeakoulu vuonna 1979, Sibelius-Akatemia vuonna 1980, Åbo Akademi vuonna 1981 ja Kuvataideakatemia vuonna 1985.⁵

Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan historiaa ja sen oikeudellisen aseman muutoksia on tarkasteltava osaksi Helsingin kauppakorkeakoulun oikeudellisen aseman muutosten kautta.

2. Kauppakorkeakoulun perustamisesta

Helsingin kauppakorkeakoulun historiankirjoituksen⁶ mukaan Suomen ensimmäinen kauppakoulu perustettiin Turkuun vuonna 1839. Ensimmäinen kaksikielinen kauppakoulu perustettiin vuonna 1864 Ouluun. Helsinkiin ja Raaheen perustettiin kauppapistot vuonna 1882. Ensimmäisen valtion asiakirjoihin sisältyvän ehdotuksen korkeamman kaupallisesta opetuksesta teki vuonna 1857 Suomen Teollisuus-johtokunta lausunnossaan toimenpiteistä teollisuuden ja vuorityön edistämiseksi. Tässä lausunnossa ehdotettiin perustettavaksi polyteknillinen opisto, jossa myös kauppiaksi aikovilla olisi mahdollisuus saada korkeampaa tieteellistä opetusta. Kaupallista koulutusta ei kuitenkaan saatu aloitettua teknillisen reaalikoulun, josta myöhemmin tuli teknillinen korkeakoulu, järjestelyiden yhteydessä.⁷

Keisari asetti vuonna 1888 komitean laatimaan ehdotus korkeammasta kauppaopetuksesta. Komitea ehdotti ylemmän kauppaoppilaitoksen perustamista Helsinkiin.⁸ Helsingissä vuonna 1897 pidetyssä "yksityisluontoisessa" kokouksessa pidettiin kauppakorkeakoulun perustamista välttämättömänä, mutta todettiin, että ensin olisi

⁵ HE 263/1996, s. 3.

⁶ Saarsalmi, Meeri: Kauppakorkeakoulu 1911 – 1961.

⁷ KM 1889:4, s. 2 - 6 ja Saarsalmi 1961, s. 20 - 22.

⁸ KM 1889:4, s. 32.

syytä Helsinkiin perustaa 3-luokkainen suomenkielinen kauppaopisto ja myöhemmin taloudellisten olosuhteiden salliessa perustettaisiin korkeakoulu.⁹

Suomen Liikemiesten Kauppaopiston Osakeyhtiö perustettiin 16.4.1898. Kauppakorkeakoulun historiankirjoituksen mukaan *”oli yksityisten aloitteesta saavutettu tulos niille pyrkimyksille, joiden tarkoituksena oli ollut aikaisemmin olemassaolleita kauppaoppilaitoksia korkeamman oppilaitoksen perustaminen ja joille valtiovallan taholta ei oltu saatu toivottua tukea”*.¹⁰ Vuonna 1904 kauppaopistossa aloittivat erilliset ylioppilasluokat, joiden opetusta ryhdyttiin kehittämään ulkomaisten kauppakorkeakoulujen esimerkkien mukaan. Tätä pidetään akateemisen kaupallisen koulutuksen alkuna Suomessa.¹¹

Helsingin kauppakorkeakoulu aloitti varsinaisesti toimintansa 16.1.1911 sen jälkeen kun Keisarillisen Suomen Senaatti oli syksyllä 1910 myöntänyt Suomen Liikemiesten Kauppaopistolle määrärahaa kauppakorkeakouluopetuksen järjestämiseen kevätlukaukudeksi 1911. Senaatin päätöksen mukaan kauppaoppilaitokseen perustettaisiin ylioppilasluokista muodostettava osasto, jossa kauppakorkeakoulun opetusta annettaisiin. Lisäksi Senaatti myönsi määrärahan kirjaston ja opetuskaluston täydentämiseen ja määräsi, että kauppaoppilaitoksiin opettajiksi aikoville oli varattava tilaisuus saada kauppakorkeakouluosaston opetusta.¹²

3. Helsingin kauppakorkeakoulun oikeudellisesta asemasta

Helsingin kauppakorkeakoulun toiminta alkoi osakeyhtiönä toimivan Suomen Liikemiesten Kauppaopiston osastona vuonna 1911. Kauppaopistoa ja sen kauppakorkeakouluosastoa ylläpitäneen Suomen Liikemiesten Kauppaopisto Osakeyhtiön nimi muutettiin vuonna 1927 Korkeamman Kauppaopetuksen Kannatusosakeyhtiöksi.¹³

⁹ Saarsalmi 1961, s. 26 - 27.

¹⁰ Saarsalmi 1961, s. 27.

¹¹ Saarsalmi 1961, s. 29 – 30 ja Paakkanen – Kärkkäinen 1961, s. 11.

¹² Saarsalmi 1961, s. 33.

¹³ Saarsalmi 1961, s. 51.

Kannatusosakeyhtiön nimi muutettiin vuonna 1952 Kauppakorkeakoulun Kannatusosakeyhtiöksi.¹⁴

Valtioneuvosto vahvisti 8.10.1931 kannatusyhtiön ylläpitämän Kauppakorkeakoulun perussäännöt.¹⁵ Valtioneuvosto hyväksyi [Helsingin] kauppakorkeakoulun perussäännöt yksityisten koulujen ja kasvatustaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä 5.3.1919 annetun lain nojalla.¹⁶

Vuonna 1904 annettu kaupallisia oppilaitoksia koskenut asetus ei varsinaisesti koskenut kauppakorkeakouluja. Tämä asetus oli voimassa vuoteen 1939. Tällöin kauppaoppilaitosten kauppaopetusta koskeva lainsäädäntö uudistettiin ja 26.5.1939 annetussa laissa kauppaoppilaitoksista säädettiin kunnallisten ja yksityisten kauppaoppilaitosten valtionavustuksista.¹⁷

Merikosken vuonna 1954 julkaistua teosta ”Korkeakoulujen ja ylioppilasyhdistysten oikeusasema”¹⁸ voidaan pitää laaja-alasimpana lähteenä arvioitaessa Helsingin kauppakorkeakoulun ja Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan oikeudellisen aseman muutoksia. Merikoski määritteli ja kuvasi korkeakoulun tarkoittavan pysyväisluontoista julkista oppilaitosta, johon pääsemiseen vaaditaan ylioppilastutkinto, jossa voidaan saavuttaa korkein tieteellinen oppiarvo, jossa edellytetään tieteellisen tutkimuksen harjoittamista ja jonka luonteeseen kuuluu tavoitella henkisesti kasvattavaa vaikutusta, mikä tieteelliseen ajatteluun perehdyttämisellä saattaa olla. Merikoski luetteli korkeakouluiksi seuraavat oppilaitokset: Helsingin yliopisto (HY), Turun yliopisto, Åbo akademi, Teknillinen korkeakoulu (TKK), Kauppakorkeakoulu, Svenska handelshögskolan, Handelshögskolan vid Åbo akademi, Turun kauppakorkeakoulu, Eläinlääketieteellinen korkeakoulu (EKK), Jyväskylän kasvatustieteellinen korkeakoulu (JyKK) ja Yhteiskunnallinen korkeakoulu.¹⁹

Merikoski ryhmitteli korkeakoulut valtion korkeakouluihin (HY, TKK, JyKK ja EKK) ja yksityisiin korkeakouluihin. Silloin voimassa ollut perustuslaki, Suomen Hallitusmuoto

¹⁴ HE 137/1973, s. 1.

¹⁵ Valtioneuvoston pöytäkirja 8.10.1931.

¹⁶ Valtioneuvoston pöytäkirja 8.10.1931.

¹⁷ Saarsalmi 1961, s. 64 – 65.

¹⁸ Merikoski 1954.

¹⁹ Merikoski 1954, s. 9.

(94/1919;HM), sisälsi opetuslaitosta koskevat säännökset VIII-luvussa. HM 77 §:ssä määrättiin Helsingin yliopiston itsehallinnon "pysyttämistä". Muita korkeakouluja koskevat säännökset sisältyivät lähinnä HM 78 §:ään. Lisäksi HM 87 §:ssä todettiin, että tasavallan presidentti nimittää teknillisen korkeakoulun professorit. HM 78 §:n perusteella valtio kannattaa teknillisten, maatalous- ja kauppatieteiden sekä muiden sovellettujen tieteiden tutkimusta ja ylintä opetusta ylläpitämällä ja perustamalla niitä varten erityisiä korkeakouluja tai avustamalla niitä varten perustettuja yksityisiä laitoksia. Merikosken mukaan kauppar korkeakoulut olivat valtion tuella toimivia yksityisiä korkeakouluja.²⁰ Hakkila on todennut, että HM 78 §:ssä tuodaan esiin valtion velvollisuus edistää niin sanottujen sovellettujen tieteiden tutkimusta ja ylintä opetusta, määrittelemättä tarkemmin sitä, minkälaisia näiden korkeakoulujen tulisi olla. Teknillisen korkeakoulun osalta Hakkila toteaa, että sillä ei ole erioikeuksilla turvattu itsehallintoa Helsingin yliopiston tapaan, vaan se on suoraan valtioneuvoston ja kauppa- ja teollisuusministeriön alainen. Kauppar korkeakoulujen osalta Hakkila toteaa ainoastaan niiden olemassa olon.²¹ Erich on todennut myös, että HM 78 §:ssä ei määrätä sitä, minkälaisia näiden korkeakoulujen tulisi olla eikä sitä, että niillä pitäisi olla itsehallinto-oikeus.²²

Merikoski on todennut kauppar korkeakoulujen oikeudellisten järjestelyiden perustuneen vuoteen 1950 asti hajanaisiin, eri viranomaisten päätöksiin.²³ Merikosken mukaan kauppar korkeakoulujen sääntely yhtenäistyi, kun vuonna 1950 annettiin laki kauppar korkeakoulujen valtionavustuksesta (231/1950) ja asetus tämän lain soveltamisesta (269/1950). Lisäksi annettiin vielä asetus kauppar korkeakoulujen kanslerin vaalin ja professorin nimityksen vahvistamisesta (641/1950). Kauppar korkeakoulujen valtionavustuksista annetun lain (2 §) mukaan kauppar korkeakoulun sai hyväksyttäviiin menoihin 70 % valtionavustusta. Kauppar korkeakoulujen valtionavustuksesta annettu laki säädettiin parantamaan kauppar korkeakoulujen valtionavustuksen määrän ennakoitavuutta ja yhdenmukaistamaan avustuskäytäntöä. Valtioavustus säädettiin määräprosentiksi hyväksytyistä menoista.²⁴

²⁰ Merikoski 1954, s. 11.

²¹ Hakkila 1939, s. 315 - 316.

²² Erich 1925, s. 322.

²³ Merikoski 1954, s. 55.

²⁴ HE 134/1949, s. 1. Ks. SiVM 3/1950.

Kauppakorkeakoulujen valtionavustuksesta annetun lain soveltamisesta annetun asetuksen 3 §:ssä säädettiin, että valtioneuvosto voi antaa luvan valtionavustusta saavan kauppakorkeakoulun perustamiseen tai aiemmin toimineen kauppakorkeakoulun laajentamiseen, jos tämä on tarpeen ja yleisen edun mukaista. Merikosken mukaan valtionavustusta saava kauppakorkeakoulu voi sääntöjensä mukaan toimia itsenäisenä laitoksena. Valtioneuvosto vahvistaa laitoksen ohjesäännön ja toteaa, että korkeakoulu täyttää oikeudellisen rakenteensa puolesta itsenäiselle laitokselle asetetut vaatimukset ja valtionavustuksen saannin edellytykset.²⁵

(Helsingin) kauppakorkeakoulua on pidetty oikeudellisesti itsenäisenä julkisoikeudellisenä laitoksena sen jälkeen, kun valtioneuvosto 18.1.1951 päätöksellään (38/1951) vahvisti (Helsingin) Kauppakorkeakoulun ohjesäännön (perussääntö). Kauppakorkeakoulun tarkoitus, oikeudellinen rakenne ja toiminnan perusteet määriteltiin tällä ohjesäännöllä.²⁶ Valtioneuvoston päätöksen 2 §:n mukaan "[k]auppakorkeakoulu on itsenäinen laitos". Samassa yhteydessä ohjesäännön 53 §:ssä säädettiin, että kauppakorkeakoulun ylioppilaskuntaan kuuluminen on pakollista niille, jotka opiskelevat korkeakoulussa tutkinnon suorittamista varten. Tohtorin tutkintoa varten opiskeleva kandidaatti tai lisensiaatti voitiin opettajaneuvoston päätöksellä vapauttaa tästä velvollisuudesta. Lisäksi ohjesäännössä todettiin, että jos ylioppilaskunta ei ole hyväksynyt jäsenekseen korkeakoulussa opiskelevaa tai hänet on erotettu ylioppilaskunnan jäsenyydestä, opettajaneuvostolla oli valta sallia ko. henkilön opiskella korkeakoulussa ylioppilaskuntaan kuulumatta.

Valtioneuvoston päätöksellä 9.7.1953 (315/1953) muutettiin kauppakorkeakoulun yleistä hallintoa. Tässä yhteydessä (53 §) ei varsinaisesti puututtu yleiseen velvollisuuteen kuulua ylioppilaskuntaan, mutta mahdollistettiin, että opettajaneuvostolla on tohtorin tutkintoa opiskelevien henkilöiden lisäksi valta vapauttaa erityisistä syistä myös muu kauppakorkeakoulun oppilas ylioppilaskuntaan kuulumisvelvollisuudesta.

²⁵ Merikoski 1954, s. 56.

²⁶ HE 137/1973, s. 1 ja Merikoski 1954, s. 56 - 57.

Tampereen yliopiston asemaan arvioineen komitean mietinnössä on todettu, että yksityisten yliopistojen ja korkeakoulujen oikeudellisesta asemasta on esitetty eriäviä käsityksiä. Turun yliopistoa ja Åbo Akademiä ylläpitävien säätiöiden osalta on katsottu, että ne ovat yksityisoikeudellisia säätiöitä. Sen sijaan on epäselvä kysymys, ovatko mainittujen säätiöiden ylläpitämät korkeakoulut julkisoikeudellisia vai yksityisoikeudellisia laitoksia. Turun yliopiston ja Åbo Akademi'n osalta on katsottu, että ne olisivat yksityisoikeudellisten säätiöiden ylläpitämiä julkisoikeudellisia laitoksia (viittaus: Merikoski 1954, s. 45).²⁷

Tampereen yliopiston edeltäjää, Yhteiskunnallista Korkeakoulua koskevan vuoden 1962 lain (Laki Yhteiskunnallisen Korkeakoulun järjestysmuodon perusteista ja valtionavustuksesta, 18.5.1962 319/1962) 2 §:n mukaan "korkeakoulu on yksityisenä korkeakouluna itsenäinen laitos". Kuitenkin myöhemmin korkein hallinto-oikeus²⁸ piti Tampereen yliopistoa julkisoikeudellisena laitoksena.²⁹

Hakulinen on tarkastellut oikeudellista kysymystä Åbo Akademin kannalta. Hakulinen piti Åbo Akademia julkisoikeudellisena säätiönä, koska akatemialle ja sen säätiölle on havaittu kuuluvan monia sellaisia piirteitä, joita ei voi pitää yksityisoikeudellisina ja jotka ilmentävät akatemian toimivan julkisen vallan tai julkisten oikeuksien käyttäjänä. Hakulinen katsoi, että vaikka säätiö olikin merkitty säätiörekisteriin, ei tämä merkitse sitä, että säätiö olisi katsottava yksityisoikeudelliseksi säätiöksi. Hakulisen mukaan "[r]ekisteriin merkitsemisellä ei ole mitään konstitutiivista vaikutusta puheenaolevaan suhteeseen eikä missään muussakaan suhteessa, mikäli kysymyksessä on ennen säätiölakia perustettu säätiö." Hakulisen mukaan säätiön syntyperä ei voi olla yksinomaan määräävänä tekijänä säätiön julkisoikeudellista luonnetta selvitettäessä. Yksityisoikeudellisen toimen johdosta syntynyt säätiö voi, samoin kuin muutkin yksityisoikeudelliset oikeushenkilöt, saada julkisoikeudellisen luonteen. Hakulinen on kuitenkin todennut myös, että valtio ei voi supistaa niitä oikeuksia ja etuja, jotka säätiölle yksityisoikeudellisesti kuuluvat ja valtion tulee siten turvata säätiön varojen käyttö säädekirjan tarkoituksen toteuttamiseen.³⁰ Åbo Akademin kanslerin antaman ohjesäännön 32 §:n mukaan jokainen kirjoihin merkitty ylioppilas on velvollinen kuulumaan ylioppilaskuntaan, ellei rehtori katso olevan kohtuullista vapauttaa häntä siitä tai hän kuuluu jäsenenä jonkin toisen korkeakoulun ylioppilaskuntaan. Hakulinen totesi, että tämä

²⁷ KM 1971: B 35, s. 12.

²⁸ KHO 3 I 1964; 29.5.1964/2529

²⁹ KM 1971 B 35, s. 13. Vrt. Ellilä 1963, s. 63 -75.

³⁰ Hakulinen 1934, s. 272 - 286.

säännös osoittaa niitä akatemiaan liittyviä piirteitä, joissa poiketaan yksityisoikeudellisesta sääntelystä.³¹

Kivimäki on ollut eri tulkintalinjalla kuin Hakulinen ja Merikoski. Kivimäki katsoi, että Merikosken näkemys siitä, että yksityisoikeudellinen säätiö toimisi julkisoikeudellisen laitoksen ylläpitäjänä, on oikeudelliselta rakenteeltaan mahdoton. Kivimäen mukaan säätiötä ja sen laitosta, joka on sen omaisuutta, ei voida erottaa toisistaan. Kivimäki piti Turun yliopiston ja Åbo Akademin oikeudellista asemaa yksityisoikeudellisina. Kauppakorkeakoulujen osalta Kivimäki on todennut, että kyse ei voi olla julkisoikeudellisesta laitoksesta, koska kauppakorkeakoulujen ohjesääntöjä (perussääntöjä) ole laadittu niin, että niillä supistettaisiin kauppakorkeakoulujen itsehallintoa, autonomiaa. Korkeakoulut saavat valtionavustusta ja noudattavat valtion määrittämiä avustusehtoja. Valtionavustusta koskevissa säädöksissä ei Kivimäen mukaan kuitenkaan säädetä siitä, että valtio voisi lakkauttaa korkeakoulujen toiminnan, jos avustusehtoja ei noudateta.³² Taxell esitti samoin kuin Kivimäki, että säätiön ylläpitämän yliopiston toimintaa ei voi juridisesti erottaa sitä ylläpitävän säätiön juridisesta muodosta.³³

Helsingin kauppakorkeakoulusta 29. päivänä joulukuuta 1973 annetulla lailla (1032/1973) kauppakorkeakoulusta tuli valtion korkeakoulu. Laki tuli sen voimaansaattamisesta annetun lain (1033/1973) mukaisesti voimaan 1.8.1974. Tällä lailla yksityisenä korkeakouluna toiminut (Helsingin) Kauppakorkeakoulu otettiin varoineen ja velkoineen valtion omistukseen sen mukaisesti kuin Suomen valtion, Kauppakorkeakoulun ja Kauppakorkeakoulun Kannatusosakeyhtiön kesken 6 päivänä syyskuuta 1973 tehdyssä esisopimuksessa sovittiin ja se jatkoi toimintaansa valtion korkeakouluna.³⁴

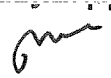
Korkeakoulun valtiollistamiseen johtaneen järjestelyn taustana olivat korkeakoulun menojen nopea lisääntyminen ja vaikeudet saada hankittua 25 prosenttia menoista vastaavia tuloja, joilla valtionavustusta oli lain mukaisesti täydennettävä. Eduskunta

³¹ Hakulinen 1934, s. 276.

³² Kivimäki 1954, s. 504 - 512. Ks. Merikosken kritiikki, Merikoski 1966, s. 72 - 74.

³³ Taxell 1954, s. 429. Ks. Merikosken kritiikki, Merikoski 1966, s. 74 - 77.

³⁴ HE 137/1973, s. 3 - 5 ja Laki Helsingin kauppakorkeakoulusta annetun lain voimaansaattamisesta (1033/1973) 1 §.

oli myös useassa yhteydessä todennut, että korkeakouluissa annettavan opetuksen tulisi olla ilmaista. Tästä johtuen korkeakoulun tulot eivät enää opiskelijamaksujen poistamisen jälkeen riittäisi kattamaan kaikkia niitä menoja, joihin eduskunnan hyväksymä valtionavustuksen määrä antaisi mahdollisuuden. Hallituksen esityksessä tuotiin lisäksi esille kauppakorkeakoulun toiminnan merkittävyys ja kansainväliset yhteydet perusteena sille, että Kauppakorkeakoulun ja Kauppakorkeakoulun Kannatusosakeyhtiön kanssa käytyjen neuvotteluiden perusteella ja niiden suostumuksella korkeakoulu otettiin valtion haltuun.³⁵

Helsingin kauppakorkeakoulun oikeudellinen asema perustuu nykyisin Suomen perustuslain (731/1999) 123 §:ään ja 1.8.1998 voimaan tulleeseen yliopistolakiin (645/97). Yliopistolaki koskee kaikkia opetusministeriön toimialaan kuuluvia yliopistoja ja korkeakouluja (yhteensä 20), joita kaikkia kutsutaan tässä laissa yliopistoiksi.³⁶ Yliopistolain voimaan tulon asti Helsingin kauppakorkeakoulusta on säädetty vuonna 1973 annetun lain jälkeen omalla erityislailla.

4. Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan oikeudellisesta asemasta

Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan edeltäjänä pidettävä Kauppakorkeakoulun Oppilasyhdistys on aloittanut toimintansa vuonna 1911, jolloin kauppakorkeakoulussa opiskelevat opiskelijat irtaantuivat kauppaopisto-opiskelijoiden opiskelijayhdistyksestä Suomen Liikemiesten Kauppaopiston Oppilaskunnan Yhdistyksestä. Kauppakorkeakoulun Oppilasyhdistyksen perustamiskokous pidettiin 7.10.1911. Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta perustettiin tämän oppilasyhdistyksen kokouksessa 14.4.1923, jolloin samalla oppilasyhdistys päätettiin lakkauttaa.³⁷

Ylioppilaskunnan historiankirjoituksen mukaan vuonna 1930 päätettiin ylioppilaskunta rekisteröidä yhdistysrekisteriin vireillä olleen tonttikaupan johdosta.³⁸ Kauppakorke-

³⁵ HE 137/1973, s. 3.

³⁶ HE 263/1996, s. 15.

³⁷ Hannén – Karhi – Laurila – Wikstedt 1933, s. 7 - 10 ja 191 - 193 ja Paakkanen – Kärkkäinen 1961, s. 12 - 21.

³⁸ Saarsalmi 1961, s. 26.

koulun Ylioppilaskunta -niminen yhdistys perustettiin kansallisarkiston asiakirjojen mukaan 31. toukokuuta 1930 päivätyllä "sopimuskirjalla". Silloinen sosialiministeriö hyväksyi samana päivänä (31.5.1930) yhdistyksen merkittäväksi yhdistysrekisteriin (Rekisterinumero 17.445) ja sen nimen perään lisättiin r.y.

Yhdistyksen sääntöjen 1 §:n mukaan "Kauppakorkeakoulun Ylioppilaskunnan tarkoituksena on yhdistää opintoja harjoittavat että jo opintonsa päättäneet kauppatieteiden ylioppilaat jalostavaan toverilliseen toimintaan sekä herättää ja ylläpitää heissä harrastusta kauppaa ja teollisuutta koskeviin ja muihin yleisiin asioihin".

Sääntöjen 5 §:n mukaan jäseneksi ottaminen ja jäsenyydestä vapauttaminen tapahtuu hallituksen esityksestä ylioppilaskunnan varsinaisessa kokouksessa.

Yhdistysrekisteriin on 27.1.1948 merkitty sääntöjen muutos, jolla on muutettu yhdistyksen tarkoitusta. Muutettujen sääntöjen mukaan "Ylioppilaskunnan tarkoituksena on yhdistää Kauppakorkeakoulussa opintoja harjoittavat ylioppilaat jalostavaan toverilliseen toimintaan sekä herättää ja ylläpitää heissä harrastusta talouselämää koskeviin sekä yleisiin, ylioppilaspiirejä kiinnostaviin kysymyksiin, helpottaa heidän opiskelumahdollisuuksiaan sekä edustaa Kauppakorkeakoulussa opiskelevia ylioppilaita keskinäisissä riennoissa".

Kansallisarkiston asiakirjojen viimeiset merkinnät liittyvät nimenkirjoittajien muutokseen vuonna 1953. Nimenkirjoittajien muuton on ilmoitettu 6.10.1953 ja asiakirjoissa on merkintä, että 19.12.1953 "N-k muutokset tarkastettu ja poistettu". Kansallisarkiston asiakirjoissa ei ole merkintää milloin yhdistyksen toiminta on päätynyt ja milloin se on poistettu yhdistysrekisteristä.³⁹

Pääsihteeri Kimmo Kääriän sähköpostitse välittämän tiedon mukaan ylioppilaskunnan vuoden 1954 toimintakertomuksessa mainitaan seuraavaa: "Sääntöjen muutoksen johdosta Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta ei ole enää rekisteröity yhdistys, vaan muiden asetuksella määrättyjen ylioppilaskuntien asemassa." Ylioppilaskunnan historiankirjoituksen mukaan (Helsingin) Kauppakorkeakoulun perussääntöihin oli lisätty määräys, joka edellytti ylioppilaskunnan olevan olemassa korkeakoulun opiskelijoiden yhteistoiminnan puitteena ja tästä syystä ylioppilaskunnan pitäminen yhdis-

³⁹ Kansallisarkisto, yhdistysrekisteri, asiakirjat yhdistyksestä R:no 17.445.

tysrekisterissä tuli tarpeettomaksi.⁴⁰ Valtioneuvoston 18.1.1953 vahvistaman ohjesäännön (perussäännön) 15 §:n 7. kohdan mukaan kauppakorkeakoulun valtuuskunnan tehtävänä on päättää perussääntöjen muuttamisesta. Sääntöjen 61 §:n mukaan perussääntöjen muutokselle on saatava valtioneuvoston vahvistus, jotta se tulisi voimaan. En kuitenkaan ole löytänyt merkintää siitä, että tämä vuonna 1954 päätetty ohjesäännön (perussääntöjen) muutos olisi julkaistu Suomen Asetuskokoelmassa (vuosina 1954 tai 1955).⁴¹ Myöskään esimerkiksi Merikoski ei ole viitannut asiaan omissa kirjoituksissaan. Tarkempaa tietoa asiasta voisi saada ylioppilaskunnan arkistosta.

Patentti- ja rekisterihallituksesta saadun suullisen tiedon perusteella Kauppakorkeakoulun Ylioppilaskunta -niminen yhdistys on poistettu yhdistysrekisteristä ja toimipide perustui lakiin eräiden yhdistysten poistamisesta yhdistysrekisteristä (504/1989). Tämän lain 3 §:n mukaan poistaminen tapahtuu oikeusministeriön päätöksellä. Halilan ja Tarastin yhdistysoikeuden perusteoksessa todetaan, että tämän lain perusteella poistettiin yhdistysrekisteristä yhteensä 24.701 yhdistystä 10.7.1991.⁴²

Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta on säädöksissä ensimmäisen kerran tunnustettu valtioneuvoston 8.10.1931 vahvistamalla Kauppakorkeakoulun perussäännöllä.⁴³ Näihin sääntöihin sisältyi ylioppilaskuntaa koskeva säännös. Säännöksen (27 §) mukaan ”Henkilöt, jotka tutkintojen suorittamista varten opiskelevat korkeakoulussa, ovat velvolliset kuulumaan kauppakorkeakoulun ylioppilaskuntaan.”

Merikoski on vuonna 1935 julkaistussa väitöskirjassaan todennut, että kun ylioppilasyhdistyksen perustaminen ja siihen kuuluminen on valtiovallan joko nimenomaisella tai hiljaisella suostumuksella tehty pakolliseksi ja kun ylioppilasyhdistyksen jäsenten asema on kurinpitoasioissa rinnastettavissa valtion oppilaitosten oppilaiden ”valtanlaisuusasemaan”, ylioppilasyhdistystä ei voi pitää yhdistyslain soveltamisalaan kuuluvana yhdistyksenä. Merikoski katsoi, että tästä syystä yhdistys ei voi saada oikeuskelpoisuutta yhdistysrekisteriin merkitsemisellä ja katsoi että muun muassa

⁴⁰ Saarsalmi 1961, s. 27.

⁴¹ Vrt. Valtioneuvoston päätökset 315/1953 ja 563/1958.

⁴² Halila - Tarasti 2006, s. 561.

⁴³ Merikoski 1935, s. 104.

Kauppakorkeakoulun Ylioppilaskunnan merkitsemistä yhdistysrekisteriin ei voinut pitää oikeana. Merikoski katsoi, että kun julkinen valta on antanut vahvistuksensa säännöksille, joihin näiden ylioppilasyhdistysten asema perustuu, ei ole estettä sille, että näitä ylioppilasyhdistyksiä pidettäisiin lainsäädäntötoimin erityistä tarkoitusta varten perustettuihin yhdistyksiin verrattavina ja siten katsottaisiin niiden saavuttaneen oikeuskelpoisuuden ilman mitään erityistä vahvistustoimenpidettä.⁴⁴

Merikoski on myös rinnastanut kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan oikeudellisen asema oleellisilta osiltaan samanlaiseksi kuin yksityisten yliopistojen pakollisten ylioppilasyhdistyksien aseman.⁴⁵

Yksityisten yliopistojen (Turun yliopisto ja Åbo akademi) ylioppilaskunnista Merikoski totesi, että niitä ei ole järjestetty lailla tai asetuksella, toisin kuin Helsingin yliopiston ylioppilaskunta. Kuitenkin HYY:n tapaan yksityisten yliopistojen ylioppilaskunnat on alistettu yliopiston hallintoelinten valvonnan alle ja niille on annettu tehtäväksi jäsentensä käytöksen valvominen.⁴⁶ Merikoski katsoi, että yksityisten ylioppilaskuntien perustaminen ja niihin kuuluminen on valtiovallan joko nimenomaisella tai hiljaisesti antamalla suostumuksella tehty pakolliseksi ja kun niiden jäsenten asema kurinpitoasioissa on rinnastettava valtion korkeakoulujen ylioppilaskuntien asemaan, ei niitä voi pitää yhdistyslain alaisina yhdistyksinä. Merikosken mukaan lainsäädännön puutteellisuudesta johtuu, että ne eivät muodollisesti ole yhdistyslain 1.2 §:ssä tarkoitettuja ”lainsäädäntötoimin erityisiä tarkoituksia varten järjestettyjä yhdistyksiä”, koska ei ollut olemassa lakia tai asetusta, jolla näistä olisi annettu säännöksiä. Merikosken mukaan yksityisten yliopistojen ylioppilaskunnat kuitenkin kuuluvat siihen julkisoikeudelliseen organisaatioon, jonka maan korkeakoululaitos muodostaa ja tästä syystä Merikoski piti vaikeana ajatella, että nämä ylioppilaskunnat olisivat kokonaan toisenlaisessa asemassa kuin missä valtion yliopistojen ylioppilaskunnan olivat. Merikoski katsoi Turun yliopiston ja Åbo akademien yksityisoikeudellisten säätiöiden ylläpitämiksi julkisoikeudellisiksi laitoksiksi ja niihin liittyivät erottamattomasti ylioppilaskunnat. Näillä perusteilla Merikoski tulkitsi yksityisten yliopistojen (Turun yliopisto ja Åbo Akademi) ylioppilaskunnat ”julkisoikeudelliseksi korporaatioiksi”.⁴⁷

Merikoski on lisäksi todennut, että yksityisten korkeakoulujen ja yliopistojen ylioppilaskuntien pyrkimys saada itsensä yhdistysrekisteriin merki-

⁴⁴ Merikoski 1935, s. 105 - 106.

⁴⁵ Merikoski 1954, s. 94 ja Merikoski 1935, s. 102 - 106.

⁴⁶ Merikoski 1954, s. 90.

⁴⁷ Merikoski 1954, s. 90 - 93 ja Merikoski 1935, s. 102 - 106.